

застосування таких заходів може бути прийняття найближчим часом Закону про державне регулювання імпорту, захист конкуренції та прав споживачів на ринку друкованої продукції в Україні, який передбачатиме тривалу програму квотування імпорту книговидавничої продукції, що дозволить Україні не тільки розвинути окрему галузь національної економіки, а й гарантувати права громадян та забезпечити соціокультурний розвиток відповідно до завдань, поставлених перед державою під час переходу до інформаційного суспільства в умовах єдиного світового торговельного простору.

Література:

1. Закон України “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україні” від 22 груд. 1998 р. № 332 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 7. – Ст. 228.
2. Генеральное соглашение по тарифам и торговле – ГАТТ. – СПб., 1994.
3. Данильцев А. В. Международная торговля: инструменты регулирования / А. В. Данильцев. – М. : Деловая лит., 2004. – 256 с.
4. Дюмулен И. И. Международная торговля: тарифное и нетарифное регулирование / И. И. Дюмулен. – М. : ВАВТ, 2004 – (Гл. 9 – 12).
5. Науменко Н. С. Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Н. С. Науменко // Економіка України. – 2002. – № 2 (483). – С. 80 – 82.
6. Фаминский И. П. Международные экономические отношения / И. П. Фаминский. – М. : Экономика, 2004. – 355 с.

Надійшла до редколегії 22.04.2008 р.

УДК 316.4

В. В. Д'ЯЧЕНКО

**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ
НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Визначено шляхи вдосконалення середовища діяльності неприбуткових організацій. Наголошено на необхідності широкої державної підтримки діяльності вітчизняних неприбуткових організацій.

The author has defined the ways to improve the fields of activity of nonprofit organizations. The main focus is placed upon the necessity of state support to national nonprofit organizations.

У сучасних умовах України спостерігається особливе явище, особливий феномен, суть якого полягає в тому, що процес розвитку реформ періодично виходить з-під контролю, і суспільство починає розвиватись за своїми природними законами [3].

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування у рамках процедур і умов надання грантів або контрактів неприбутковим організаціям у жодному разі не повинні підривати єдність або незалежність неприбуткових організацій, спотворювати їхню сутність, мету або діяльність. Також ці процедури та умови не повинні сприяти роздробленості або дискримінації неприбуткових організацій [4].

Щоб сформувати позитивну роль в очах громадськості, неприбуткова організація повинна публікувати щорічні звіти про свою діяльність, включаючи фінансові звіти, а також випускати аналітичні й інформаційні матеріали за окремими програмами і проектами.

Діяльність неприбуткових організацій повинна базуватися на високих етичних і фахових стандартах, включати в свою роботу найкращі проекти та програми для найкращого розвитку і використання людських ресурсів, а також для підтримки ефективних стосунків із громадськістю та добрих стосунків із членами та клієнтами організації, органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Ефективність роботи неприбуткових організацій оцінюється безпосередньо залежно від їхньої діяльності. Але поняття “діяльність” включає в себе мету, процес, засоби, технологію, результат, і кожен із цих компонентів може стати “камнем спотикання” для реформованого суб’єкта діяльності, яким і є неприбуткові організації. Для визначення критеріїв ефективності неприбуткових організацій пропонуємо зосередитися на двох аспектах діяльності: стартовому ресурсі та результаті [1].

Стартовий ресурс складається з технічного та людського ресурсів. Під технічним розуміємо наявність офісу (громадського приміщення) телефонної лінії, офісного обладнання (комп’ютер, копір), електронної поштової скриньки, доступу до електронних інформаційних мереж.

Одним із шляхів удосконалення механізму державного регулювання неприбуткових організацій є надання дієвих податкових стимулів, що вимагає врахування відповідних норм у Податковому кодексі України, удосконалення законодавства щодо діяльності неприбуткових організацій, у тому числі прийняття закону про неприбуткові організації.

Закони повинні забезпечувати самостійність і незалежність неприбутковим організаціям на основі їхніх відповідальності, підзвітності, прозорості [4].

Визначимо низку питань, що зумовлюють потребу вдосконалення середовища діяльності неприбуткових організацій:

1. Багатьом неприбутковим організаціям у цілому властива короткострокова орієнтація, що є наслідком сучасної політичної та економічної нестабільності.

2. Часто неприбуткові організації не мають чіткого уявлення про те, як найкраще обрати та організувати наглядові та дорадчі органи, а також розподілити між ними ролі та функції.

3. Неприбуткові організації часто створюються ентузіастами, які є фахівцями у своїй галузі, але не в управлінні організацією. Щоб вирішити це питання, керівникам організацій потрібно пройти підготовку в галузях організаційної структури і розвитку, управління та розвитку людських ресурсів, стратегічного планування, інформаційних систем, проектного і фінансового менеджменту, управління грантами, моніторингу.

4. Неприбуткові організації нерідко діють в інформаційному вакуумі. Часто неможливо дізнатися, що було вже зроблено в цій галузі іншими неприбутковими організаціями, державою чи комерційним сектором.

5. Багато неприбуткових організацій побоюються тісної співпраці з іншими організаціями, оскільки вбачають у них конкурентів в отриманні обмежених донорських коштів. Крім того, вони остерігаються втратити самостійність.

6. Необхідно підтримувати розвиток законодавства в цій сфері, а також вдосконалювати чинне законодавство.

7. На державному рівні та в ділових колах потрібно досягати розуміння тієї позитивної ролі, яку відіграє неприбутковий сектор у громадянському суспільстві.

8. Культура соціальної відповідальності та філантропії є досить нерозвинутою сьогодні, оскільки неприбуткові організації здебільшого покладаються на фінансування з-за кордону або намагаються вижити без фінансування взагалі.

9. Існує потреба в нормах етики та відповідальності, яка б поширювалася на весь сектор. Без встановлення та дотримання цих норм весь сектор може втратити довіру громадян.

10. Слід надавати громадянам, державі та діловому сектору більше інформації про позитивну роль неприбуткових організацій.

Ефективність діяльності неприбуткових організацій залежить від прозорості. Неприбуткові організації повинні чітко й відкрито заявляти, хто вони і чим займаються, через інформування громадськості повідомляти про свої мету і політику, місію та методи роботи, розповідати про діяльність і досягнення, повідомляти про результати роботи організації. Неприбуткові організації повинні відкрито сформулювати межі своїх дій, правила членства, інформувати про своїх партнерів та свою організаційну структуру і філії, особливо про те, як управляється й контролюється організація. Обов'язково варто прояснити, як фінансується організація та як використовуються кошти.

Життєздатність неприбуткової організації – це її спроможність у соціально-економічних умовах, що змінюються, виконувати свою місію, відповідаючи на потреби суспільства, спираючися на власні та на отримані з інших джерел людські, матеріальні й фінансові ресурси [6].

Види життєздатності неприбуткових організацій:

– *соціальна* – актуальність місії неприбуткової організації, соціальна потреба щодо послуг, які вона надає, її клієнтська база, імідж, спроможність вирішувати проблеми та адаптуватися залежно від потреб клієнтів;

– *організаційна* – підготовлена команда професіоналів, ефективні процеси планування та управління неприбутковими організаціями, матеріальна база та ін.;

– *фінансова* – доступ до капіталу, зумовлений потребами неприбуткової організації щодо реалізації місії та розвитку.

Соціальна стійкість неприбуткової організації – указує на потребу суспільства в її послугах і товарах й відповідає місії неприбуткової організації.

Організаційна стійкість неприбуткової організації – це її (організації) здатність досягти поставлених стратегічних цілей з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фінансова стійкість неприбуткової організації – це здатність неприбуткової організації покривати з поточних доходів поточні витрати з урахуванням одержання планового прибутку.

Фінансова життєздатність неприбуткової організації залежить від спроможності:

- покрити поточні витрати за рахунок поточних надходжень;
- покрити майбутні витрати за рахунок майбутніх надходжень;
- придбати основні засоби;
- покрити непередбачені витрати.

Фінансова стратегія неприбуткової організації містить у собі довго- та короткострокові фінансові цілі неприбуткової організації, а також структуру доходів.

Основні фактори, що впливають на рівень фінансової стійкості неприбуткових організацій (НПО), розглянуто на рис. 1.

Рис. 1

Щоб створити середовище підтримки розвитку діяльності неприбуткових організацій, органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають розробити дієві механізми щодо фінансування неприбуткових організацій, тому що сьогодні діяльність двох третин неприбуткових організацій фінансується практично виключно за рахунок міжнародних донорських організацій, тоді як у країнах з усталеними демократичними традиціями джерелом фінансування цих організацій є внески вітчизняних фізичних та юридичних осіб.

Принципи для керівництва, на основі яких створюється фінансова стратегія неприбуткової організації [6]:

- покриття всіх понесених неприбутковою організацією витрат, у тому числі витрат на персонал та адміністративних витрат, отриманими доходами;
- продуманість розподілу джерел доходів, щоб не залежати від одного джерела;
- пріоритетність створення фінансового резерву неприбуткової організації;
- фінансове планування не більше ніж на один рік;
- пріоритетність у розробленні фінансової стратегії пошуку нових джерел і способів фінансування діяльності неприбуткової організації.

Розгляньмо модель життєспроможного розвитку неприбуткової організації, розроблену INTRAC (Великобританія) [2].

Модель організаційного розвитку базується на діалозі. За допомогою ключових чинників проводиться оцінка спроможності неприбуткової організації до подальшого розвитку на основі визначених індикаторів і показників. Зібрану інформацію може бути використано для визначення сильних та слабких боків організації, розроблення відповідних стратегій щодо її організаційного розвитку. Перш ніж використовувати початкові результати оцінної моделі, їх необхідно розглянути в контексті середовища неприбуткової організації, етапу її розвитку й доцільності використання тих чи інших індикаторів та показників (рис. 2).

Наведемо ключові чинники, які визначають здатність неприбуткових організацій до стійкого розвитку і за якими визначається рівень розвитку будь-якої організації [5]:

а) рівень розвитку організації, або внутрішня спроможність до вдосконалення середовища діяльності неприбуткової організації:

- самовизначення (визначена цінність, сформульована місія, бачення та розроблена стратегія);
- легітимність (юридична та соціальна);
- відповідальність перед засновниками;
- наявність відповідних структур у самій організації (система планування та фінансового менеджменту, моніторингу й оцінки, робота з персоналом та волонтерами, адміністративне управління організацією, залучення коштів);
- структура;
- організаційна культура;
- лідерство;
- ресурси: людські, фінансові, матеріально-технічні;

б) зовнішні зв'язки, або спроможність організації "співіснувати":

- стосунки з донорами, іншими неприбутковими організаціями, державою, бізнесом, ЗМІ, громадськістю;

Рис. 2

- участь у стратегічних альянсах;
- збереження незалежності та політика виходу зі складних ситуацій;
- в) програмна діяльність, або спроможність організації “здійснювати”:
- вплив на життя людей (мікрорівень);
- поліпшення життя, зміцнення громад;
- виявлення та захист інтересів громад;
- вплив на формування політики держави (макрорівень).

Література:

1. Зелюк В. В. Критерії ефективності / В. В. Зелюк, М. А. Лахижа, Т. О. Устименко // Укр. регіон. вісн. – 2001. – № 10. – С. 16-17.
2. Британська рада. – Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org.ua>
3. Віртуальний ресурсний центр. – Режим доступу : <http://www.trainet.org>
4. Український Міжрегіональний сайт для НПО. – Режим доступу : <http://www.nonprofit.org.ua>
5. Творчий центр “Каунтерпарт”. – Режим доступу : <http://ccc.kiev.ua>
6. Школа управління НПО. – Режим доступу : <http://www.ngo.org.ru>

Надійшла до редколегії 25.09.2008 р.